

Ehrensverd, Carl August

De fria konstens filosofi.
MDCCLXXXII. ...

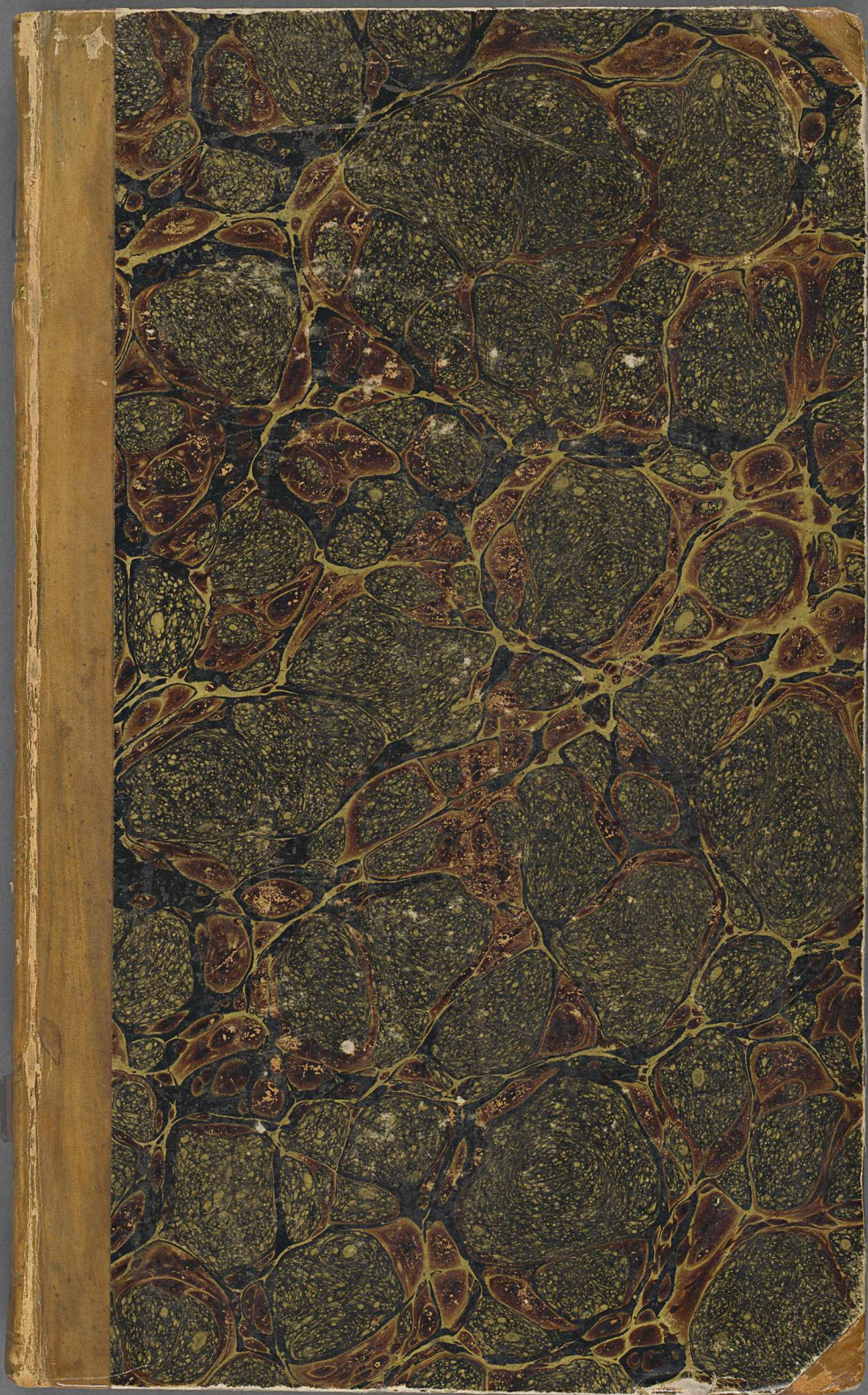

Tryck 14A

Tillkomstår 1786 :
Digitaliserad år 2015

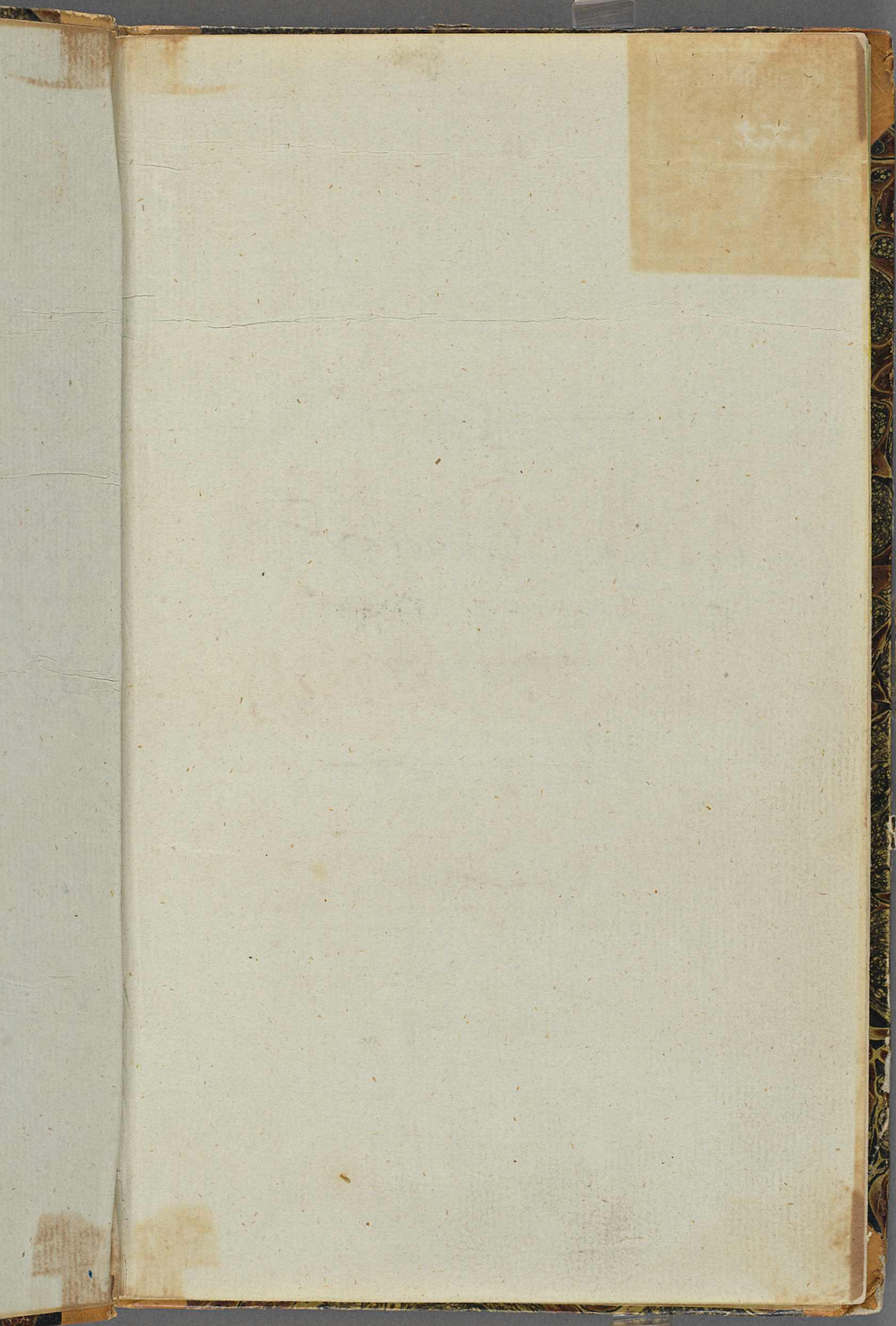
National Library
of Sweden

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Estet.
1700-1899

Chrensvärd, Carl August.

Ku

2
1

Sällsamt
50 ex. trycktes

Carl Aug. Ehrensvård.

DE
FRIA KONSTERS
PHILOSOPHI.

MDCCLXXXII.

STOCKHOLM,
TRYCKT I KONGL. TRYCKERIET.
MDCCLXXXVI.

Ku

1

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

Om
Högsta Skönheten.

ÄR Gud synlig som Person?
Nej.

Vore han på detta sätt synlig hvad hände då?

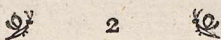
Då hände at han vore i skönhet få öfverträffande vårt begrep och derjemte få ledande til våra känslor, at organerne fingo en rörelse vid des åsyn som förstörde mennisko varelsen.

Hvaraf kan man sluta detta?

Detta slutar man deraf, at då man i almänhet erfar något stort och förträffeligt blir man betagen.

A

Har

Har man aldrig skildrat Gud?

Mäst alla upodlade folkslag hafva skildrat honom.

Är det ofs tillåtit at skildra Gud?

Det bör vara tillåtit at skildra honom, efter sådant förer nytta med sig, ty efter vi hafva tillstånd at nämna honom, och ge honom et namn på våra mennisko språk, bör det ofs äfven vara tillåtit at ge honom en skapnad för ögat.

Men är det intet oanständigt at ge honom en skapnad?

Nej, ty den bör gifvas honom af det mäst vackra vi känna, och som är det mäst färdig gjorda af all ting på vår jord, nemligen mennisko skapnaden i sin friskhet.

Hvad

Hvad menas med friskhet?

All natur i sin fullkomlighet. Jag menar härmed icke allenast hvad Doctorer och almänheten i dagligt tal anser vara friskt: Men jag menar hvad på deras språk de mena den vara som i alt har en frisk constitution, och tvärtom en sjuk menniska anser jag ej allenast den som har feber eller krämpor, nemligen et gäfande ondt, utan den som har i skapnaden et förhinder, eller som har et skapadt ondt, och vore han stark som Hercules och hade han et folgrand i olag antingen med eller utan sveda, så kallade jag honom sjuk. När man talar om sanning skal man tala et rent språk, annars finner man sig i en härfva af ord ur hvilken man aldrig kan bli utredd.

Friskhet, kallas då et djur är fullkomligt. Sjukdom, då et djur är ofullkomligt.

Hvad bemärker då yttre delen af et djur är väl skapadt?

Det bemärker at det inra bör vara väl skapadt. Således verkningarne ädla.

Men huru kan en mennisko skapnad injaga vördnad för en åskådare?

Jo, som mästa delen af menniskoflägtet icke är fullkomligt, få känna menniskor en stor vördnad för dem som se fullkomlige ut.

Men blir intet denna vördnad man känner i åsyn af en sådan bild långt mindre, än den man borde känna vid et sådant tilfälle då Gud är skildrad?

Nej, alt annat som öfvergår mennisko naturen kunde ej åstadkomma rediga känslor, af den orsak, at våra
orga-

organer äro intet städade til andra känslor än til dem som åtfölja vårt begrep.

Hvad äro organer ?

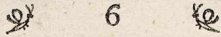
De instrumenter som menniskan äger til sina behofs fyllande — Hon äger yttre och inre organer.

Hvad förstås med inre organer ?

Dermed förstås de organer menniskan har för at vilja minnas och urskilja: såsom en hjerna, et hjerta &c. &c. &c. &c. &c. &c. &c. &c.

Några folkslag hafva tilskapat Gud med betydelse af djur skapnader, de hafva då icke gjort rätt, efter de icke antagit mennisko skapnaden dertil och mennisko skapnaden i sin fullkomlighet ?

Nej, de hafva derigenom fråntagit honom den egenkapen, at vara vacker.

vacker. Det första man bör upväcka för Gud hos människan är Behaget.

Men hvad nytta har det med sig at skildra Gud?

Det är otvifvelaktigt at det förer en stor nytta med sig. Man bör upväcka på alla fätt tankan på honom, och et öga fattar hastigare och på en gång mer än et öra.

Huru kan man uti en enda mennisko skapnad beteckna Guds egenskaper?

Man kan intet beteckna alla Guds egenskaper i en enda figur, och derjemte bibehålla et vackert utseende. Derföre bör man beteckna hvar gudomlig egenskap för sig sjelf, ferskilt i hvar sin figur.

Hvad

Hvad utvägar har man dertil?

Uti könen , i åldern , i styrkan ,
hvertil man äfven tillägger betyd-
ser , såsom spiran , vingar , torndön.
&c. &c.

*Vore detta intet oansändigt at visa gu-
domliga egenskaper med märken af kön.*

Nej , ty det ena könet är intet
bättre än det andra. Desutom när
en sak skal visas vacker får ingen ting
derifrån vara skilgt.

Hvad kallas at skildra Guds egenskaper?

Det kallas at personifiera Guds
egenskaper.

Om
Det Sköna.

HVAD är skönt ?

Det fullkomliga.

Hvad är täckt ?

Oredan.

Hvad är stygt ?

Förstörelsen.

Huru verkar skönhet ?

När ögat får se det sköna, råkar det en ordning i naturen som fätter faken för sinnet i et outfägeligt begrep, man känner och man begriper alt.

Huru

9

Huru verkar täckt?

När ögat får se det täcka, råkar det en vacker oreda i naturen, som leder sinnet at känna mycket och begripa ingenting.

Huru verkar stygt?

När ögat får se stygt råkar det en förstörelse i naturen, som ger henne i begrep at varelsen få slut, och meniskan här som i skönhet känner och begriper alt.

Hvad är vackert?

Et täckt närmare skönhet.

Hvad är fult?

Et täckt närmare styghet.

*Hvarifrån får man kunskap och känsla
om skönhet, täckt och fult?*

Ifrån någon ting medfödt i egen natur, och genom upfostran.

☞ 10 ☞

Huru vil man detta förstå?

Med någon ting medfödt i egen natur menas det innersta i en fjelf, som alltid leder menniskan genom sit stora sammanhang hon har med hela naturen, at frammanför alt älska det fullkomliga, det sköna och det i stort färdig gjorda allting. Med upfostran menas den ständiga aktning man måste ge på naturens skick för at väna sig ifrån fördomar til naturen gå tillbaka.

Med et sådant utforskande hvad finner man?

Man finner at naturen lemnad sig fjelf är alltid skön, men oroad af händelser och förfång blir hon oartad och får et fult skaplygne.

Hvaraf

Hvaraf kommer dessa förfång?

De komma af de små lagar i naturen som lägga sig i vägen för de stora.

Hvilka exempel äro härpå?

En myra förvillade växten af et masteträd, et klimat stadnade naturens färdiggörelse, vekliga lefnaden förtog skönhet, brist på lycka gjorde spelöjet och låga åthäfvän.

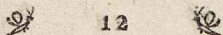
Alt detta kallar jag naturens små lagar som lagt sig i vägen för de stora.

Efter alting i naturen lemnadt sig sjelf är skönt, hvarföre en spindel är den intet skön?

Den är skön i sit slag, men den förefaller oss ful derföre, at när man den tycks begripa få finna vi blott skadan den kan göra.

Hvaraf

Menni-

*Menniskan finner då ingen ting annat
skönt än det som i första känslan lof-
var et godt?*

Nej.

*Hvad äger et ting som lofvar et godt,
en nytta?*

Behag.

*En menniska kan således intet kalla alla
ting sköna, churu de i naturen vore
sköna?*

Nej— hon är intet född at begri-
pa alla ting. Och det är intet i alla
ting hon finner et behag, ty behag
kommer af begär.

*Männe et Grekiskt ansigte på en quinna
skulle förtjusa en Nordisk inbyggare?*

Det Grekiska ansigtets räta drag,
des alfvarfamma tycke, des fullmogna
färg och svarta ögon skulle knapt be-
haga

haga en Nordisk inbyggare, det utvifade en visf magt och fette den Nordiska i tvifvelsmål om fin egen, i stället för at anfigten som likna de omogna och nyfs utfpruckna blomfter förtjufsa i högre måtta, upväcka et häftigare begär och äga et mer behag. Det Grekiska anfigtet hade ej gåfvan at verka känsla på et häftigt men på et kraftigt fätt, och ibland de Nordiska inbyggare som ha en visf hetfighet, medförde detta anfigtet en vördnad och ingen nytta, det blef obehagligt på et visst fätt.

Är menniskan intet skapt at alltid föredraga de stora sanningar i naturen, utan blott böjas til de affteg som äro henne mäfst och näftigast tjenlige?

Menniskan bär alltid vördnad för det fullkomliga, men alltid mäfst in-
haga tagen

tagen af hvad hennes natur säger för henne vara lättast. Menniskan har inga andra rättetfnören än sina behof. Och som det vore henne af et stort behof at vara fullkomlig, är ingen som icke fyftar dit; men menniskan måste stanna inom en gräns, der har varit små lagar som lagt sig i vägen för de stora. Dock likväl ligger en hemlig känsla för fullkomlighet i hvar menniska.

Hvad är skönt för menniskan?

Alt hvad som i Naturens Alster är ofs närmast nyttigt och af Mennisko Verk alt hvad som är gjort rätt på faken ländande til fyllnad för de rena behofven i menniskans friska natur.

Och tvärtom tingens skönheter fly mer och mer som de blifva sammanfatte och menniskans rena natur
 onyt-

onyttige, i det samma de blifva hennes oartade natur tjenlige.

Hvilka äro desse naturens alster och mennisko verk ?

Det som är oss närmast nyttigt i naturens alster det är Menniskan och Trädet. Och af mennisko verk är en flöja vackrare än styfkjorteln och den skurna råcken. Et naturligt hår vackrare än hårlocken med hårnål. En vagn der man ser nakna inkråmet af remmar, jernböglar och träverk, är ej så vacker som en gammal romersk vagn. Et tempel och en lada äro vackrare än manzard tak och kyrktorn. En ingångs port med trappa, stylvor och et skiul är vackrare än en vagnsport &c. &c. &c.

Men

Men af naturens alster efter menniskan för menniskan är vackraft, så bör alt hvad menniskan mäst liknar i graden dernäst vara vackraft?

Ja, lejonet är vackraft i graden derpå.

Men är intet markattan menniskan närmare och likare, och således vackrare än et lejon?

Nej, markattan är intet lika och intet nära menniskan som lejonet och häften.

Huru skal man detta förstå?

När man ser naturen bör man se alt. Menniskan är i en mechanisk likhet med markattan, men ingen så stor likhet på lifsverkningens fida. Menniskan har de höga lifsverkningarne i naturen, af dem har lejonet äfven en del, markattan har af dem ingen del,

del, och hon har alla människans fel. Markattan är en förstörelse af människan, och människan ser sig der i et förnedrings tillstånd. Lejonet och hästen ha de höga livsverkningar. Och som de inre organernes mognad utgöra förnämligast djurets varelse, så verkar sådant på våra känslor, man finner mer än hvad ögat finner, och af alla ting är det ögat som ser minst. Desutom är lejonet människan långt nyttigare i naturen än markattan. Och af djur i naturens stora sammanhang det mäktigt nyttiga af alla djur i sina lefvande verkningar, deraf at det rensade jordklotet ifrån et öfverflöd i djurriket, som i et naturligt tillstånd hade legat människan i vägen.

Hvad är det höga i lifvets verkningar?
 Verkningarne af en fullmognad organisation, eller af den organisation för hvilken i sit danande ingenting legat i vägen, som är frisk och fund få i proportioner som i sak. Til hvilket kommer derjemte, at denna organisation skal til fullkomlighet äfven ha naturens gåfva af styrkan.

De andre djur i hvad grad förefalla de menniskan at vara sköna?

Mästadelen af alla de andra djuren hafva de låga delarne sig förbehållne af lifvets verkningar, således är det hos dem deras färg som för-
 tjufer ofs enkannerligen.

Hvaruti består trädets skönhet?

I det, at man ser en få stor sak vara så lätt, och des behag ligger uti den nyttan det viser med sin skugga.

Mens

*Men utaf naturens alster, hvad sak för-
tjuser ofs aldramäst?*

Det är blomstren.

Hvaraf kommer det?

Derutaf at färgens klarhet gif-
ver ofs första känningen af friskhe-
tens lyckfalityhet.

*Kunna alla komma til läran om vac-
kert?*

Nej, menniskan är intet alltid få
fullkomligt väl skapt, desutom är
fvårt ifrån antagna bruk och barna
intryck återkomma til fanning. Men-
skans almänna fyslotid förhindrar äf-
ven få, at hon til denna lära skulle
behöfva nya climater, tid, och en
menniska.

*Men om en sak är väl gjord, kan hvem
som vil detta se?*

I den mån man sjelf är väl gjord,
och sjelf är väl upfostrad.

Hvad vil det säga at vara väl gjord?

Det vil säga hvad jag sagt förut,
at til sine yttre och inre organer va-
ra väl skapad, at ingenting legat i
vägen.

Upfostran! hvad är upfostra?

At upfostra är at städa för en
ungdom alla faker så i ordning, at
den finner hufvudlagarna af de i da-
ger stälte faker.

Härtill lägges öfningen i delarne
för at fästa genom vana det man fat-
tat genom begrep.

Hvad

21

*Hvad händer då man  r illa skapad och
fått en god uppfostran?*

Deraf händer at man i fina alster
f tter det lagbundna men ej lif i
faken.

*Hvad händer tvärt om när man  r väl
skapad och icke fått en god uppfostran?*

Deraf händer at man sammanf t-
ter sina faker med flärd.

Hvad är flärden af en fak?

Fl rden  r faken dit åt, et stort
fken af faken, det är intet få klart
som färgen, men det är mera lyfan-
de än all m jelig färg och all m je-
lig fak. Det är intet hvad man kal-
lar fakens skapnad, men det  r en
mångdubbel skapnad af faken. Det
har et lif, men det har intet mer.
Det är hvad en dimma visar på långt

håll från en sak. Den visar allt och intet nog, den visar mer och intet allt. I det flället at ytan själf är faken, och när den synes gör ögat slutatsen, dimman är borta, känslan är tilfreds, begrepet fylldt, och man ser et fant.

Som intet menniskan kan göra allt, när hon verkställer något, hvad är det angelägna af en sak?

I synliga ting skapnaden eller tekningen, i finliga faker sammanhanget eller tankan af faken.

Hvilket är det minst angelägna i en sak?

I synliga ting färgen, i finliga faker orden.

Hvarföre sättes i almänhet så mycket värde på färg och på ord?

Derföre at färgen och orden äro de första som tagas emot af
kän-

känslorna , och ge således förfla
nöjet.

*Hvarföre sätter du då färgen at vara
den minst angelägna delen ?*

Derföre den är bedräglig och kan
bedra. Lika så är det med ord.

Är intet skapnaden lika så bedräglig ?

På den ser man värdet af et
ting , och af tankan finner man vär-
det af faken. Desse äro icke bedrä-
gelige.

*En ful menniska med blomsternas färg
är den icke skönare än den väl skapta
med mindre färg ?*

Nej.

Hvad slutar man här af ?

At skapnaden är angelägnare än
färgen för at göra en fak til vacker.

*Utaf mennisko verk, hvarföre äro de ting
rätt på saken gjorda til hennes nytta i
frist tistånd vackrare, än de som med
granlåter göras til hennes bekvämlig-
heter i hennes förfallna tistånd?*

Derföre at de sista fakerne äga
sin grundval i människans flärd.

Hvad är flärden i människan?

Det är verkan af hennes sjuk-
dom i de inre orgnerne.

Huru vil man förstå och bevisa detta?

Naturen har så skapat alting, at
det i eget bestånd underhållit af få be-
hof äger sin lycka, när en ting bör-
jar gå öfver denna gräns ger det sig
i en villervalla, som gör at des blot-
ta varelse på detta fätt ej mera med-
delar samma fällhet, man far då vi-
dare fort i flället at man borde vän-
da tillbaka, man arbetar sig längre
fram,

fram, man vil skapa en fällhet efter man gått förbi en fällhet, man måste i sit arbete ändå förbli inom naturen, och man fördublar mängden af det man njuter, i hopp at ersätta brist på nöjet af det som njuter.

Öfverflöden öfverhopar hvad som förlorade styrkan til et begär, physiquen utflites, och inbillningen uprettar mer än behofvet gjorde förut, de inre organerne syffelfättas på sistone med ledsnad och uptäckter, uträkningarne tiltaga och känslorne gå förlorade, alt försvagas uti de inre organerne och man yrar sedan man förlorat styrka och sanning: kännandes fjelf omsfider ofullkomliga tilfredsställelser,öker man inbilla de friska, at man uphittat nöjen i et flags högre grader, och detta är flärden, som

gör den smak och det lefnadsfätt ,
som förfätker alla mennisko verk ur
det vackra tillståndet , och lägger dem
i sammanfättnings classen.

*Huru tjena sådane folkslag som äro sjuk-
lige i sina inre organer eller som be-
lådas med flärden , til afteknings mön-
ster i sinnesverkningar för Målare och
Poëter ?*

Desse folkslag tjena intet för Må-
lare och Poëter , deras expressjoner
kunna intet antagas i expressjoner af
de figurer som sammanfätta en histo-
rie tafla. Äfven få litet som deras
kroppar tjena dertil.

Af hvad orsak ?

Derföre at flärd får intet synas i
de figurer , som sammanfätta histori-
ska händelser.

Jag

Jag har frågat hvad flärd af en sak vore, hvad flärd i menniskan var, nu frågas hvad menas med flärd i expression?

Flärd i expression är falska uttryck, som antingen erfatta sin brist genom et onödigt behag eller genom en vis öfverdrift. När rena naturen verkar, verkar den på et enkelt sätt. Et lagomt och en måtta utgör et fant behag.

Huru ske verkningarne i folk med sjuka inre organer?

De löpa öfver en gräns af måtta, antingen ligga de under, då heta de låga verkningar, eller gå de öfver, då heta de öfverdrifne.

Hvad kallas mättan i sinnes verkningarne?

Den kallas det ädla.

28

*Är det intet tillåtit i historiska taflor at
skildra de högmodiga ?*

Nej, men de höga.

De spotska ?

Nej, men de oförfärade.

De arga ?

Nej, de vreda.

Af hvad orsak ?

Af samma orsak som på phyfi-
quens vägnar man i en historisk tafla
icke kan måla en fet, en dvärg, eller
en lytt.

Hvad var det angelägna i de synliga ting ?

Tekningen, eller tingens skap-
nad.

*Hvad är det angelägna i äthäfvän och
sinnes rörelsen ?*

Det ädla i sinnes rörelsen.

Af

*Af dessa två ting Tekning och det Ädla
i finnes rörelsen hvilket är det ange-
lägnaste ?*

Det ädla i finnes rörelsen.

Hvaraf kommer det ?

Det kommer deraf at som men-
niskans angelägnaste delar bestå i hen-
nes inre organer , så ger hon ock-
så sin mästa aktning på deras verk-
ningar.

Hvad följer häraf ?

Deraf följer at menniskan ger al-
dramäst sin aktning på smak i konster
och på dygden i lefnaden.

Om

Om

Fria Konsterna.

HVILKA äro de Fria Konster ?

De äro byggnaden , målningen
och bildthuggeriet.

Ingen mer ?

Poëfien.

Hvarföre nämde du intet poëfien strax ?

Derföre at som intet dervid for-
dras handtverket , är det så skildt ifrån
de andra konsterna , at det räknas
blott som en skicklighet.

Hvad är Poëtens göromål ?

At med ord måla hvad Målarn
målat med pensel.

Kan

Kan Poëten måla historie taflor ?

Ja , theatre - flycken och hjelte-
dikter.

Hvarföre skrives med rimslut ?

Derföre at ju mera et folkslag
faller til tankspriddhet , ju mera be-
höfves befynderligheter at fästa tan-
karna til ämnet.

*Hvad behöfver Målare göra til et sådant
ändamåls vinnande ?*

Målaren skal göra tvärtom , han
bör afkläda all fremmande sak , och
spara undan alla de förvillelser som
åftadkommas af lyfande färg , onödiga
återsken , och bullrande tilbehör ; han
skal laga at alt hvilar utom ämnet.

Hvad kunde man säga at rimsluten äro ?

De äro glas och ram för hvar
tanka.

Då

32

Då äro de en slags städning ?

Ja.

De äro således intet några bullrande tillbehör ?

Jo, för en tafla för ögat vore detta en oreda, men i poëtien der känslorna röras efter hvaran, är detta en stor hjälpreda för en åhörare.

Hvad likheter äga desse tvänne saker för öfrigt med hvaran ?

Poëten talar för örat, Målarn för ögat, bägge för känslorna. När bägge kunna sina språk, den ena sit modersmål, och den andra anatomien af mennisko kroppen, den ena har tungan och rösten at uttala sit modersmål, och den andra vana i sin hand, den ena en vacker röst, den andra en vacker pensel, så äro de ännu ingenting, och dem återstår ännu konsten.

Hvad

Hvad ligger för en konst i de Fria Konster ?

Konsten at välja det vackra.

Uttyd detta : äro intet alla sanningar vackra. Är intet för Architeeten alt hvad som i byggnaden grundar sig på mathematique och mechanique det vackra, och alt hvad som ligger i målning och bilthuggerie för Målare och Bildthuggare af naturens delar det vackra, och för Poeten alla tankar och alla känslor vackra ?

Nej, mathematique och mechanique äro endast utdrag af naturens stora lagar, hvilka stora lagar äro sammanfatte i naturens verkningar med andre ofs okände sanningar, som då desse i sin sammanblanning verka i naturen utan hinder altid åftadkomma skönhet, men åtskilde kunna ingen ting fullkomligt uträtta i mennisko hand.

hand. Et hus är intet naturens foster, et hus är et mennisko verk, och är man nödfakad med serfskilt kändedom om lagarne af det vackra, få göra at hufet blir vackert.

Men i anseende til målning och bildthuggerie, hvarföre får man intet anse för vacker, naturen som hon är?

Man finner at naturen lemnad sig sjelf är alltid vacker, men oroad af händelser och förfång, blir hon oartad och får et fult skaplynne, sådant hindrar en Konstnär at antaga för giltig, naturen som den är: I allmänhet en elak upfostran, oartad luft at lefva uti, oöfvade kroppar, vrång klädedrägt, illa burne foster, tvungit och ostädadt finnelag, sjelfsväldige utbrott, förskämmer tekning, färgen, helfan, åtbörderne och ögnakasten,
man

man måste således leta och sammanfoga för at tilståda et vackert som då fällan fyns. Samma lag som tjenar häruti för Målarn tjenar för Poëten.

Hvad følger af alt detta ?

Häraf følger at en Architect skal mera kunna än byggnads-konsten, och at en Målare och Bildthuggare skal mera kunna än konsten at härma.

Hvad skal han kunna ?

Välja.

Hvad fordras för at välja väl ?

Fordras smak.

Hvad är smak ?

Smak är känslan af naturens aldra hemligaste sanningar.

36

Huru många slag af smak finnes?

Tvänne.

Hvilka äro de?

Den stora och den lilla.

Hvilken har den stora smaken?

Den som väljer den fullkomliga
och den friska naturen.

Hvilken har den lilla smaken?

Den som väljer det hvardags
vackra, det medelmåttiga.

Är ingenting vidare härvid at anmärka?

Jo, at i bägge desse två val kan
man vara utan smak, och i desse bäg-
ge två val kan man ha smak.

Hvaraf kommer det?

Deraf, at man i bägge desse delar
af smak, har antingen sett eller intet
sett

fett det nog hemliga , och det nog fina af sanningarne.

Hvilka exempel äro härpå ?

Italienska Skolan har målat den stora smaken ofta utan smak , Raphaël målte med mera smak än alla de andra , men ägde den intet ändå på ett rätt fätt.

Franzosen har en tvungen smak i en stor , och mycken och öfverdrifven smak i den lilla. Flamändarn har en plump smak i den stora , och Holländarn har näve smak i den plumpa.

Hvad är nävetet eller det innerliga ?

Det är just det som sätter smak i friska naturens affskildrande och läghet i den fjuka , näveteten är känslan af det man gör — uti den är största

☞ 38 ☞

sta värdet när man målar det friska,
och uti den ligger minsta värdet,
när man målar det fjuka.

*Hvad skal man då taga i akt när et
mindre stort skal målas? eller när et
fult måste målas?*

Man skal i den fula saken visa
alt det vackra, i det man förvandlar
det fula i det starka.

*Om man med et ord skulle vilja säga
hvad konst - smaken är?*

Då säger man, den är at välja
det vackrafte af sak och ur sak.

*Kan en sak vara med smak och vara
näve?*

Ja.

Kan det finnas nävetet i stor smak?

Ja.

I li-

I liten smak?

Ja.

Kan en sak vara näive utan smak?

Ja.

Kan smak gifvas utan näivetet.

Ja.

Stor smak utan näivetet?

Ja.

Hurudan är stor smak utan näivetet?

Den är lik de låga, som föka at
vara ädla.

Italienfka Skolan hurudan är den?

Den har stor smak, utan näive-
tet i alt; det felas honom näivetet i
det vackra, den har i det vackra en
flags brift, men på et stort fätt; och
ibland et flags öfverflöd på et lågt
fätt, men altid på et stort fätt.

☞ 40 ☞

Var intet Raphaël ädel?

Den ädlaste, men med en liten öfverdrift icke i starkt, men i et för godt.

Hvad är för et ondt i et för godt?

Uti et för godt ligger et flags älkansvärd svaghet, som om denna svaghet vore borta vifades en säkrare godhet, det kom då närmare och det blef det ädla.

Hvad är det ädla?

Det är måttan i alting.

Närvetet, stor smak, liten smak, lågt, plumpet &c. &c. med hvad konstord åtskiljas desse?

Med det ordet styl. Detta ord bemärker det fätt, hvarmed Konstnären har känt, af känslöfattet härstammar styl.

Hvilka

Hvilka äro stylarne ?

Den ideala och den låga.

Hvad är den låga stylum ?

Den stylum som på minsta fätt har en känsla af sjukdom eller af någon ting öfver eller under måttan, det är den som på minsta fätt har en öfverdrift, antingen i en visad styrka eller i et visadt behag.

Uti den styl som strider mot et sant lagomt, emot et ädelt, emot et friskt, hvilka Målare hafva målat i denna styl ?

Alla ifrån Giotto och Cimabuc på 1300 talet, inbegripit Raphaël, til nu varande tid.

Hvad är IDEAL styl ?

Det är naiva härmningen af så väl de friska yttre organer, som de inre friska organers verkningar.

*Hvilka hafva arbetat uti den ideala sty-
len ?*

Antiquen.

*Är det intet en fördom at hålla anti-
quen i företrädet för de nyare ar-
beten ?*

Nej, antiquen har företrädet, af orsak at vore det blott en Grekisk Krukomakares kladd är alltid der för ögat synbart det angelägna af faken, såsom teckningen af et fulltkapadt, sammanfättningen til et ändamål i stort, som ock de exprimerade lifsverkningarne, hvilka alltid yttryckas der, inom claffen af det alfvarfamma, eller det ädla, eller det friska.

*Ideala stylen är således den som har intet
prunk eller låghet i stort, och intet låg-
het eller prunk i smått, som visar na-
turen*

turen der hon skal vara och intet der hon är. Som i expressjoner visar mognad och återhåll, som har det innerliga af allting, och som ger en alfvarsam och en älskansvärd känsla för naturen?

Ja.

Hvad är skicklighet?

At göra det väl, det man antingen uttänkt väl eller uttänkt illa — eller göra det väl hvad man uttänkt med goda eller elaka känslor.

De nyare arbeten äro de lika så skickligt gjorde som antiquens arbeten.

Ja.

Hvad har händt derutaf?

Häraf har händt den trätan som länge varat, ännu varar och varar nöd-

et uti den idtala sty.

Fördom at hålla anti.
t för de nyare ar.

ar företrädet, at

lott en Grekisk

är alltid der för

lägna af faken

et fulltskapadt,

et ändamål i

exprimerade lifs-

ta alltid yttryc-

en af det alfvar-

dda, eller det

edes den som har intet

t i stort, och intet läg-

smått, som visar na-

turen

☞ 44 ☞

nödvändigt vis i alla tider, hos de
Nordiska folkflög.

Nemligen: hvilket har företrädet,
antiquen eller det moderna.

Om

Om Byggnad.

HVAD är en byggnad?

Det är et tak eller et skjul på styltor, med eller utan väggar.

På hvad sätt äger en byggnad et sammanhang med lagarne af det vackra?

Om efter människans fanna behof i et friskt tilstånd man fullkomligt verkstälde en byggnad, efter trädets fasthets lagar tillika, så skulle det vackra i allmänna utseendet skapa sig sjelf, men fordrade derjemte en flagsstädning i smådelarne för at visa ögat en färdiggörelse.

Hvarföre händer detta endast då huset byggdes åt en fullkomlig människa?

Derföre, at eljest förstörde en veklig människas högfärds och bekvämlighets behof med fina inrättningar, möjligheten at göra en vacker sak.

Är det ingenting annat som förstör möjligheten at få en vacker sak?

Jo, vekligheten hos människan förfätker hennes inre organer i et svagt tillstånd, då hvarken kännes eller dömmes rätt.

Är det ingenting annat som förstör möjligheten at få en vacker sak?

Climatet hindrar det vackra i et byggnads fätt, dels igenom tilgångsbrist på et handterligt och varaktigt verke, dels genom de mått och steg man måste ta i byggnads fättet, at för-

förhindra en tidig förstörelse, dels igenom brist på krafter at arbeta hälleberg.

Hvarpå grundar sig det sköna i en byggnad.

På trädets egenskap?

Icke på stenens egenskap, som är varaktigare?

Nej.

Icke på metallernes egenskap, som äro starkare?

Nej.

Trädets egenskap hvad är den?

Raka linien, fyrkanten och flockens cirkelrundning til collon.

Hvad är stenens egenskap?

Med den härmar man trädet, och den uthärdar tiden.

Hvad

Hvad är metallernes egenkap ?

Deras egenkap i skapnad är ingen, man smälter, smider och skapar dem efter godtycko. I det stället at et hus får af trädets natur en gifven naturlig skapnad, och hade man aldrig annat haft at bygga utaf än metaller, hade den naturliga skapnaden af et hus varit okänd.

*Ligger någon natur i den skapnaden,
som et trädhus åstadkommer ?*

Ja.

Hvaraf kommer det ?

Det kommer deraf at menniskans instinct, hennes behof och de faker naturen ger at dem upfylla ligga i en kedja. Och trädet är til et hus första verket.

Hvar-

Hvarföre är trädet det första eller det närmaste i naturen, at som verke til et hus upfylla menniskans behof.

Derföre at af alt verke til hus är detta at arbeta det beqvämligaste, och et hus af träd, är det helfosammaste för en menniska.

Hoarifrån härstamma hvalf?

Ifrån jordkulor och deras ingångar. Ty när man gräfver sig horizontelt in i jorden, faller sand och jord ned och tillkapar et hvalf.

Hvad är det då för naturliga saker som ge lag åt byggnads lagar?

Träd och jord arbete.

Stenen gifver då inga lagar i byggnaden?

Nej, stenen är ingenting annat än det hvartil jag honom tillkapar, och i stenen härmar jag trädet.

D

Hvil-

Hvar-

❧ 50 ❧

Hvilket är rätta och naturliga sättet at bygga väl för ögat och nyttan?

At härma trädet ofvan på jorden, och bygga hvalf i källarn.

Kan man gå ifrån dessa lagar och behålla skönhet?

Nej, man tappar i det sköna, och faller i lekfaker, häri kan finnas et vackert, et täckt, et fult, och et flygt.

Hvad är flygt i hus?

Alla de hus som bära höga tak, efter likfom ögat blir förledt at tro en del af hufet undergått förstörelse, at det blifvit i hastighet rättadt med et stort tak, som innehåller den förlorade våningen.

Hvad är fult i hus?

Alla de hus som byggas med utsprång, och i hvilkas façader man fatt den så kallade rörelsen.

Hvad

Hvad är täckt i hus ?

Alla de hus äro täcka, som i en vis oreda de ha, hjälpa sig för ögat derifrån, i det at de ha en lagom storlek, och derigenom förminska sina fel.

Hvad är det vackra i byggnader ?

De byggnader kunna anses vackra som visa en vis storlek, som ehuru sammanfatte på et oordentligt vis, likväl med et slags bedrägeri i täckt skaffat sig ögats urfägt med et nöje.

Säg et exempel på detta senare fall ?

Pantheon i Rom är en stor härmning af en jordkula. Har en kupig iholighet, et enda hol på det högsta af hvalfvet, och är inuti en fullkomlig likhet af en sann sak. Men utanpå är det en samling af jordarbete förblandadt med träverke.

52

Förhållandet af desse famlings fel är i en mästerlig måtta , man godkänner massan , och man ser denna famling heldre med nöje , än man skärsådar faken.

Sådane kupor som Pantheon är , blifva de icke vackra när de ställas på torn?

Detta äro de Domer man nu för tiden brukar ; til ännu större orimlighet äro de nakna ock ej i mur inneslutne , de likna til sin skapnad en lätt fak , och ge ögat en osäkerhet när det får skåda dem så stora och så högt up : Pantheon är väl uttänkt , den liksom är infattad i fidoväggar , intet högt i luften , och ger således en säkerhet och et nöje , at vid en så stor fak vara säker.

Man finner ofta byggnader öfver jord med hvalfbågar , och de mästa bygg-

byggnader i Europa äro blandade med
beprydda hvalf.

Hvarföre viffa folkslag omtycka
hvalf ligger deri, at hvalf fe farliga
ut, det är en vifs flor massa som
hänger i luften, och til at röra viffa
folkslag behöfs en vifs flor massa.

*Hvilken af de Fria Konster begär mäst
den fanna och den alfvarfamma sma-
ken ?*

Byggnaden, efter den står stilla
och har ingen rörelfe.

Om
Målning.

HVAD är målning?

En prydnad eller et ornament.

Huru vil man förstå och bevisa detta?

En tafas natur kommer ifrån byggnaden. Kommer ifrån en vägg, när en vägg fått sin golflist, sin taklist, sina hörnlistor, står en fyrkantig tomhet qvar hvilken begär prydnad.

Hvad är prydnad?

Det är Ordning för ögat.

Af hvad ting kan man sammansätta en ordning för ögat?

Af alla ting, man kan af bara prickar städa til en ordning för ögat.

Kan

*Kan man intet bruka mennisko figuren
til sammansætning af denna prydnad?*

Så mycket mer som den friska
menniskan är i och för sig själf den
vackraste prydnaden i naturen, då
hon har de åtbörder tillika som na-
turligt vis falla sig hos en sådan
menniska.

En sådan tafla hvad utvisar den?

Den utvisar et ämne, en händel-
se, och kallas historie tafla.

*Kan en tafla som skildrar et dygdigt
stycke, bli derjemte af sig själf en
prydnad?*

Nej, en tafla måste intet allenast
äga en sammansætning för sit ämnes
utförande, utan och äga en samman-
sætning, städad efter sit ställe och sin
omkrets.

D 4

Den

☉ 56 ☉

Den skal äga en ordning för ögat, äfven som et ständnings sätt lämpadt för ämnet det utförer.

Hvad menas vidare med detta?

Som på Theatren det är intet nog at föreställa et dygdigt stycke, så bör man föreställa det på et vist sätt för Ögat, för Örat och från det ställe man ser faken, ty om Acteurerne gingo fram och tillbaka, om de talte med en allmän röst, om de gingo vände ifrån folket, om då de viskade de verkligen viskade, skulle skåde-spelet göra ingen verkan, det är i föreställning mycket hvari man intet får följa naturen, denna skal följas i et stort och ifrångås på et stort sätt. På detta sätt är äfven uti en tafla, utom aktsamheten i ämnet måste jag få

få laga i sammanfättningen, at det utgör et vackert mönster, och små naturliga faker derföre upoffras. Man är stundom nödsakad löpa in i orimligheter.

Hvad är et mönster?

Jag kallar mönster, et ögon spel, som ritade ting ha för ögat. Ordet är lånadt ifrån hvad qvinfolken ibland sy efter. Det är en vis städning för ögat af de ting taflan består utaf. At desse ha en vis storlek, et vist afstånd ifrån hvaran, et vist afstånd så til sägandes ur taflan, och et vist afstånd inom taflan.

Hvad orimligheter får man ibland göra?

Det är i basrelieffer detta exempel visar sig mäst, man är nödsakad

til absurditeter, såsom i Basreliefferne på Colonna Trajana och Antonina, der soldaterne äro stora, som de hus i hvilka de tända eld, större än bryggan de marchera öfver, och der alla strömmar löpa up och ner. Det skulle tekna en stor enfaldighet om någon beskylte mästaren til dessa basreliefs, at ej haft nog insigt i perspectiven, det synes strax at detta är gjort med flit, at Basreliefferne äro betydelsefulla och inga portraiter af ämnet, och at uti alt är en öfverenskommelse, som det är en öfverenskommelse, at två drängar på en theatre ska viska, at det höres af alt folket och intet af deras herre, som står bredevid.

Det är fakens natur af materien jag skildrar på, och afståndet hvarifrån
faken

faken skal ses, som tillåter eller förbjuder vissa faker.

Men oaktadt alla mellankommande tilfällena, säg på punkten hvarföre en tafla bör vara så noga städad, så at hennes städning skal utgöra det första af hennes värde?

Derföre at hennes ändamål är at pryda, och utan ordning likna alla faker ogjorda eller förstörda faker.

Hvad följer här af?

Häraf följer två faker. Den ena at en tafla skal få en städning at prydnad, och den andra at hon ska få sin städning efter ämnet.

Om så skulle hända, at desse två städningssätt skulle strida mot hvarannan, hvilketdera bör rå?

Det städningssättet som tillhör prydnaden eller synliga tings ordning för

☞ 60 ☞

för ögat bör rå, efter prydnaden var den första skyldigheten af taflan. Det första af hvad ögat råkar på taflan är des mönster, ögat råkar mönstret innan hon råkar ämnet.

Om

Om
 Ämnen för Målning
 Och
 Bildthuggerie.

HVAD ämnen böra desse Fria Konst-
 ster ha ?

De ämnen som alla känna och de
 som göra en nytta at de fynas.

Hvarföre skal man taga kända ämnen ?

Derföre at första nöjet är förloradt
 om en tafla skal uttydas ; at uttyda
 en tafla är at uttyda et fint samman-
 hang, det är at se det långsamt, som
 bör ses på en gång.

Hvar-

62

*Hvarföre böra tafsorne målas för al-
mänheten ?*

Derföre , at i et Samfund bör in-
gen ting fke fom icke almänheten har
del uti , antingen til fit nöje eller til
fin nytta.

Hvilka ämnen böra då målas ?

Landets religion och förfäders
dygder.

*Skulle man kunna affskildra de Grekers
Gudar ?*

Om de kunde nyttjas til egna be-
tydelfer.

*Förer det stor nytta med sig at skildra
för almänhetens ögon nu i et handlande
tidehvarf , deras dygdige Regenter ,
förfäders dater , och et folkflags ära ?*
Nej.

Hvaraf

Hvaraf kommer det ?

Det kommer deraf at nu hafva folkslagen mera uträkning än känslor.

Hvad skal man måla ?

Man bör intet måla någon ting alfvarfamt, innan handels-verlden som förstör federna och de nye Philosopherne som förstöra religion, hafva försvunnit.

Om

Om
Smak och Genie.

HVAD *skilnad är det mellan Anti-
quen och de Moderne?*

Antiquen äro Grekiske arbeten el-
ler Grekiske arbeten imiterade af Ro-
mare. Och det moderna äro Nordi-
ske folkslags arbeten, som lefvat mel-
lan Alperne och Norra Polcirkeln.

*Nej, jag menar hvad skilnad är det mel-
lan de Konstnärers arbeten som lefvat
för 1800 år sedan i Greklandet, och
deras som bodt mellan Alperne och nor-
ra Polcirkeln?*

Det är den skilnad, at de för-
re haft smak och de senare ha sökt
smak.

Vi som äro Nordiske ha vi genie?

Ja, äfven så väl som antiquen haft genie.

Hafva de moderne haft genie och ingen smak? Hvad är genie?

Genie är et öfversvämmande af egenskaper til någon högd öfver almänheten.

Et sådant öfversvämmande kan det intet medföra smak?

Nej, om intet alla dessa egenskaper som öfverflöda, stå med hvaran i rätta förhållander, proportioner och öfverensstämmelser.

Om en menniska med almänna egenskaper äger dessa fina egenskaper i rätta förhållander, hvad händer då?

Då händer at den lyckliga menniskan har smak.

Om en menniska äger alla fina egenskaper högre opp än almänheten, och äger dem äfven bibehållne i sina rätta öfverensstämmelser, hvad händer då?

Då händer at denna fullkomliga menniskan har både smak och genie.

Om en menniska med höga egenskaper äger dessa uti et ojemt förhållande, hvad händer då?

Då händer den olyckan at på jorden finnes en menniska som har genie och ingen smak?

Om det händer at somlige egenskaper ligga liksom oppföre, och somlige ligga liksom nedföre, hvad händer då?

Då händer den oredan som kallas qvickhet.

☞ 67 ☞

De quicka ha de smak?

Naturen af smak fordrar den saken at fådane kunna intet ha en ren smak.

Hvaraf kommer det at smaken är så svår at få, och at quickhet hittar man öfver allt?

Af den orsak at naturen har alt för lätt at löpa öfver proportionerna, och alt för svårt at hålla sig inom dem *).

E 2

Om

*) Läs om detta och sätt ordet dygd i stället för ordet smak, slå alla fanningarne in.

Om
Menniskan.

HVAD sätter rörelse i det lefvande
tinget menniskan?

Hennes behof.

Ingen ting mer?

Intet et folgrand.

*Det är då behofven som göra henne vet-
tig, finlig, upbrukad?*

Ja.

På hvad sätt?

Behofven odla opp först de an-
gelägnaste organerne, och sedan de
finare.

Hvad

9 69 9

Hvad kallar du de angelägnaste organerne ?

Jag kallar detta de fem finnena och kroppens uthärdighet.

Hvad kallar du de finare organerne ?

De organerne som utgöra inbillnings-kraften och eftertankan.

Hvad kallas det folket, som blott behöfver det första eller som blott behöfver de angelägnare organernes upodling ?

De vilda.

Hvad kallas de folkslag, som behöfva de finare organernes upodling ?

De civiliserade.

Hvaraf kommer vilda och upodlade ?

Derigenom at Jorden är rund, har flere climater, och menniskoslägg- tet är nog starkt at kunna utstå at be- ho dem alla.

E 3

Hvad

Hvad händer derutaf?

At det finnes två slags folk til i verden, nemlig de som lefva i de bästa luftstrecken och blott som menniska behöfva sig sjelfva, och de som lefva i sämre climater der alla behöfva hvaran.

De som behöfva hvaran, äro civiliserade?

Ja.

Hvaraf kommer det?

Det kommer deraf, at som et h rdt climat ger många behof, måste all ting p t nkas, och menniskan hjelpe hvaran, och uprinner ur denna källa vetenskaper och s lskaps-dygder.

Ju sämre climat, ju mera civiliserade folkslag följakteligen?

Nej, dertil fordras en viss bekvämlighet, ty en viss n d i climatet

tet förtar altfammans af drift och mångtanka, äfven som en vis lycka i klimatet gör det samma intet af behof.

Huru skal man förstå detta?

De mäkt civiliserade folkslag ser man ha bebodt de lagoma climater. Negern har fått alt af naturens hand och hans behof äro lätt fylde, Grönländarn måste arbeta otroligt efter en rå föda, bägge hafva fått naturens ytterligheter, Negern för hettta och Grönländarn för sit arbete hafva ingen mera tid öfrig än den de hvila sig på; men de folkslag som bebo lagoma climater, der något arbete ger mycken vinst och någon möda mycken styrka i behåll, de hvila sig mindre och liksom äga råd til uptäckande af glada behof i naturen.

72

Men äro intet alla behof som kunna fyllas och bli fylda, glada behof?

Jo, men desse nyfsnämde behof kunna ensamt få namn af glada behof, efter de nästan äro skilde ifrån de nödvändiga, de nödvändige behof kunna få sin clafs ibland mödorne, och deras fyllande äger en större känsla än glädje.

Men efter de så kallade glada behof finnas til i naturen, så äro de likväl nödvändige?

De äro nödvändige för somliga folkslag, ty en lindrig möda ger en lindrig hvila, och då måste i denna hvila ännu göras arbeten för at undgå ledfnaden.

Hvarifrån kommer lyckan?
Ifrån behofven.

På

På hvad sätt?

Behovvet i sig fjelf är en nöd,
och behovvet som är fylldt är en lycka.

Menniskans lycka lär vara den samma öfveralt, så snart alla hennes behov fyllas, och monne intet, på den starkt af sina angelägna behov uprörde menniskan, känslan är i behovvets fyllande äfven så stark som känslö-summan är stor af alla lindrigt fylde behov hos en annan?

Vifferligen.

Men som physiquen och lifvet ha en gräns, kan en menniska vara så stark, at hon då skulle kunna känna med en enda känsla så mycket som en annan känner med många och åtskilde känslor i ordning.

Nej.

Men monne minnet kan vara så tillräckligt, at en menniska som känner lindrigt och ferskilt, det vil så mycket jäga, som hade fina känslotunder oppspädde med mycken tid, kunde anse sig i likhet genom samlandet af fordna känslor, med den som hade de kraftiga känslor på en gång?

Nej.

Hvaraf kommer det?

Det kommer deraf at lif och physique ha en gräns. Den ena skickligheten gör den andra förlorad, och saknaden af den ena skickligheten fördubblar den som är qvar, annars skulle man skapa menniskor til Gudar.

Men man säger at vanan gör allt?

Hon gör mycket, men hon har lifvet och physiquen til gräns.

Det

*Det menniskan har af naturen är således
en viss summa?*

Ja.

Då äro alla menniskor lika?

Nej, fastän alla ha fått en lika
summa, är intet summan delad hos
dem på et lika fätt.

På hvad fätt delas denna summa?

Denne summan är delad i jem-
förelse med deras climater.

Hvad slutfats gör du af alt detta?

At ingen ting är så nödigt, som
at fylla med öfverenskommen ord-
ning den ordning man tappar genom
climater.

Om

76

Om Climat.

HVAD gör *climat på mennisko sinnet,*
i anseende til konster ?

Climatet verkar i synnerhet på
smak.

På hvad sätt verkar climatet på smak ?

Som smak är det finaste menni-
sko verk, är det mäkt vidhängande
lynnnet af den menniskan som har den,
och som climatet delar menniskans
skickligheter inom sin gifna summa,
så kan det hända, at just det hvilket
utgör smak är försvagadt för at för-
dubbla några andra angelägnare skick-
ligheter, samma menniskan til nytta
i det gifna climat.

Verkar

Verkar intet climatet något på handtverket i konsterna ?

Det verkar i all ting, men på handtverket af all ting verkar i synnerhet lagstiftningen.

Hvad är lagstiftning ?

Det är at fylla genom öfverenskommen ordning, den ordning man tappar genom climater.

Hvad är det första i en lagstiftning ?

Sederna.

Äga federne någon verkan på konsterna ?

En ganska stor verkan.

På hvad sätt ?

I det at federne sätta första upfostran i ungdomen, få ha de antingen vänt menniskan til ordning eller oordning, til alfvare eller til flärd.

Hvad

78

Hvad gör alfoare i feder til handtverket ?

Det gör at all ting blir bra och varaktigt gjort.

Hvad gör flärd i federna ?

Det gör at alting blir oaktsamt och vårdslöst gjort.

Hvad slutsats gör du af alt detta ?

At konster och smak rätta sig efter feder och climat.

8
e i seder til handtverket?
ting blir bra och

i sederna?
ting blir oaktsam

er du af alt detta?
smak rätta sig
nat.
